

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

חי הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

תרגום אשכנזי

לינען קיינע לאסט אן דיעועם טאנע אין דיא טהארע ירושלים צו ברינגען, זא לאסטע איך אין פייער אין דען טהארען אויסברעכען, דאז דיא פאללעסטע ירושלים אונ- לעשבאר ניעדער ברענגען ווירד.

ירמיה יז יח

את יום השבת ולבתי ושאת משא ובא בשערי ירושלם ביום השבת והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם ולא תכבה:

יח (א) דער בעפעהל וועל. דער אן ירמיה פאם עוויגען ערגינג, לויטעטע אל. זא: (ג) מאכע דיד אויף! געהע אין דעם טעפעערס היו הינאב, אונד דארט ווער- דע איך דיר מיינען פערנערן אויפטרעג געבען. (ג) איך גינג הינאב אין דעם טעפעערס היו, אונד ער וואר עכען אי- בער מינר ארבייט אויף דער שייבע בעגריפען. (ד) דאז געפעס דאז ער אין ארבייט האטטע, מיסלאנג, זא מאכטע ער עס וויערער דעם טהאנע גלייך אין דעם טעפעערס האנד אונד בעגאן אויפס נייע איין אנדערעם געפעס דארויס צו בילדען, וויא עס זיינעם געשמאקע אס בעסטען צוואג.

יח (א) הדבר אשר היה אל- ירמיהו מאת יהוה לאמר: (ב) קום וירדת בית היוצר ושמה אשמיעך את דברי: (ג) וארד בית היוצר והנהו עשה מלאכה על האבנים: (ד) ונשתת הכלי אשר הוא עשה כחמר ביד היוצר ושב ויעשהו כלי אחר כאשר ישר בעיני היוצר לעשות: (ה) ויהי דבר יהוה אלי לאמור: (ו) הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל נאם יהוה הנה

והנה הוא קרי

כחמר והנה הוא קרי טע. (ה) דא ערגינג דעם עוויגען ווארט אן מיך אלוף: (ו) קאן איך עטווא, שפריכט דער עוויגע, מיט איך ישראלים ניכט עבען זא וויא דיעזער טעפעער פערפארען, זעהעט וואס

ר ש י

יח (ג) על האבנים. על סדנא סודמא"ש בלע"ז: (ד) אשר הוא עושה כחמר. אשר הוא עושה מן

ב א ו ר

יח (ב) בית היוצר, הידוע לו, ונראה כי לכך נקרא יולר חרש לכד יולר סחם בעביר שהול לכדו יולר ועושה החמר בידו ברכונו מבלי אמלעי, משא"כ בנעלי אומנות אחרים הלריבי' עוד לכלים לעשית ולנמור מלאכתם, ולכן המשיל פה ישראל לחמר כי גם המה ביד ה' כחומר ביד היוצר לעשות עמהם ברכונו מבלי אמלעי. (ד) כחמר ביד היוצר, או מוכן באן מלת ויעשהו כחומר ביד היוצר ולא נכתב בעבור שפעל עשה נאמר פעמים רבים במקרא זה, או הפיוט אשר הוא עושה, והנה הוא עושה אותו כחומר ביד היוצר, ואז המשל דומה ממש למשל והבן יבן

כַּחֲמֹר בֵּיד בִּיד הַיּוֹצֵר כִּן-אַתֶּם בְּיַדִּי
 בֵּית יִשְׂרָאֵל: (ז) רַגַע אֲדַבֵּר
 עַל-גּוֹי וְעַל-מַמְלָכָה לְנִתְּוֹשׁ
 וְלִנְתוּץ וְלִהְאִיד: (ח) וְשָׁב הַגּוֹי
 הַהוּא מֵרַעְתּוֹ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עָלָיו
 וְנַחֲמֹתִי עַל-הִרְעָה אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי
 לַעֲשׂוֹת לוֹ: (ט) וְרַגַע אֲדַבֵּר עַל-
 גּוֹי וְעַל-מַמְלָכָה לְבָנוֹת וְלִנְטוּעַ:
 (י) וְעָשָׂה הִרְעָה בְּעֵינַי לְבַלְתִּי
 שָׁמַע בְּקוֹלִי וְנַחֲמֹתִי עַל-הַטּוֹבָה
 אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְהִיטִיב אוֹתוֹ:
 (יא) וְעָתָה אֲמַר-נָא אֶל-אִישׁ
 יְהוּדָה וְעַל-יּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם
 לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲנִכִּי
 יוֹצֵר עֲלֵיכֶם רָעָה וְחָשַׁב עֲלֵיכֶם
 מַחֲשָׁבָה שׁוֹבָה נָא אִישׁ מִדְּרָכּוֹ
 הִרְעָה וְהִיטִיבוֹ דְרָכֵיכֶם
 וּמַעַלְלֵיכֶם: (יב) וְאָמְרוּ נוֹאֵשׁ
 כִּי-אַחֲרֵי מַחֲשַׁבּוֹתֵינוּ גִלְךָ וְאִישׁ

וואס דער טהאן אין דעם טע.
 פֿעֶרס האַנד איזט, דאָ זייד
 איהר ישראליים אין מוים
 נער האַנד. (ז) איין מאַהל
 דראָהע איד איינעם פֿאַלקע,
 אָדער איינעם רייכע עם אומ־
 צורייסען, צו שטירצען אונד
 צו פֿערניכטען. (ח) לעסט
 נון דאָ פֿאַלק אַב פֿאַן זיינער
 באַוהייט, אום דערען וויללען
 איד איהם גערראָהעט האַכע,
 זאָגעבע איד אויף, דען בעזען
 ענטשלוס דען איד געגען דאָס
 זעלבע אויסצופֿיהרען בע-
 שלאָססען האַכע. (ט) אונד
 איין אַנדערמאָהל פֿערהייסע
 איד איינעם פֿאַלקע, אָדער
 איינעם רייכע, עם צו בויען
 אונד צופֿלאַנצען. (י) טהוט
 עם אַכער וואָס מיר מיס-
 פֿעללט, אונד געהאַרבעט מוים
 נער שטיממע ניכט, זאָ געבע
 איד אויף, דען ענטשלוס צום
 גוטען וואָמיט איד זיין בעסטעס
 צו בעפֿערדערן וועהנטע.
 (יא) היעמיט זאָגע דען ביר-
 גערן יהודה'ס אונד דען בע-
 וואָהנערן ירושלים'ס: זאָ
 שפּריכט דער עוויגע, איין אונ-
 גליק ווילל איד נון אויך איכער
 אייך שאַפֿפֿען, אַנשלעגע פֿאַס-
 סע איד נון ווידר אייך—קעה-

הרע קיי שררוח

רעט אַלואַ צוריק יערער פֿאַן זיינעם בעזען וועגע, בעסטערט אייערן וואַנדעל אונד אייערע
 האַנדלונגען. (יב) זיא אַכער ווערדען זאָגען, עם איזט אומזאָנסט! אונזערעם זינגע
 וואָללען

ר ש י

מן החומר נשאת ביד היוצר נעודו לח ומקרא מסורס הוא: (ח) מרעמו אשר דברתי עליו.
 מענירות שנידו אשר בשבילם דברתי עליו לנתיש ולנחון אשר סורק"י בלע"ז: ונחמתי. ומשנתי
 מחנה אחרת: (יב) ואמרו נואש וילעתי שהם יאשרו לך על דבריך שאין חוששין להם:

ב א ו ד

וכן מונחמי. (יא) הנה אנכי יוצר עליכם, הנה אמרתי לעשות לכם כיוצר הזה, ולכן שוני
 נא מדרכיכם הרע וקנסם על הרעה אשר חשנתי. יוצר, מסדש, ואמר בזה הלשון לפי שזכר

שָׂרָרוּת לְבוֹהֲרַע נַעֲשֶׂה: (יג) לָכֵן
 כִּה אָמַר יְהוָה שְׂאֵלוֹנָא בְּגוֹיִם
 מִי שָׁמַע כְּאֵלֶה שְׁעָרָת עֲשֶׂתָה
 מֵאֲרֵבְתוֹלַת יִשְׂרָאֵל: (יד) הֵיעוֹב
 מִצִּוּר שְׂדֵי שְׁלֵג לְבָנוֹן אִם־
 יִנְתָּשׁוּ מִיַּם זָרִים קָרִים נוֹזְלִים:
 (טו) כִּי־שִׁכַּחְנִי עַמִּי לְשׂוֹא יִקְטְרוּ
 וַיִּכְשְׁלוּם בְּדַרְכֵיהֶם שְׁבוּלֵי עוֹלָם

וואללען וויר פאלגען, נאך
 דעם טריעכע זיינעם בעזען
 הערצענס מוס יעדער פאן
 אונו האנדעלן. (יג) דאהער
 שפריכט דער עוויגע אלוא:
 פראגעט נור נאך אונטער
 דען פעלקערן, האט מאן יע
 מאהלס דערגלייכען געהערט?
 עמפערענה, זעהר עמפערענד
 האנרעלטע דיא יונגפרויא
 ישראל. (יד) פערלעסט יע.
 מאהלס דער שנעע דען לבנון
 וועגען איינעם פעלזענס אויף
 דעם פעלדע? אדער שטעסט

ללכת שבילי קרי

דער זעע דיא איממערוועהרענדען צופליססע פאן זיך וועגען דעם פֿרעמדען וואס
 סערס? (טו) אונד מיין פאלק האט גאנץ מיין פֿערגעססען, האט פאלשעם וועזען געריי.
 כֿערט, אונד איזט אין זיינעם וואנדעל אויף דען אוראלטען שטראססען זא וואנקענד גע.
 וואר:

ר ש י

(יג) שערורי'. דבר גנאי: (יד) היעזב מזור שדי שלג לבנון. היעזב אדם הלריך לשמות מים
 הנוזלים מזור שנשדות הנאים משלג הלבנון שהיא נקי: אם ינתשו מים זרים. או אם יעזבו מים
 חיים ונבעים שהם זרים עד הנה מכל אדם והם קרים זרים הם ונבעים וזה יוכיח אני קרתי ושתתי
 מים זרים (מ"ב י"ט). ומנחם חכרו זרים עם לא זורו ולא חיבשו (ישעי' א') לשון מימי תרופה ונתן
 טעם לדבריו ואמר כי אם נקש לדבר בלשון זרים היה מכיל את המ"ם והיה מוסיף יו"ד מ"ם והיה
 אומר זרומים לרבות המ"ם ולהיותם זרמים: זרים ללשון ראשון של רש"י הוא לשון [זרם] ללשון שני
 הוא לשון זרות כלומר מים מאוסים: שדי כמו שדה: קרים. פדיוודא"ש בלע"ז נוזלים קוראנ'ן
 בלע"ז. ועוד יש לפותרו אם ינתשו להיות מים זרים נמאסים המים שהם קרים נוזלים: (טו) כי.
 כן עשו עמי אשר שכחוני ולשוא יקטרו: שבילי עולם. שבילים האתוקנים אמרו שהם

ב א ר

בפרשת יולר כלי חרש שהוא מחדש הכלים ועושה כלי זה ואח"כ כלי אחר חדש שלא ידמה לראשון,
 כן אחדש עליכם רעה אחר רעה (רד"ק). (יג) שערוריה, ענין לכלוך וטנוף כפירוש רד"ק,
 וענינו ג"כ שואה והשתוממות, כמו ראיתי שערורה (להלן כ"ג י"ד), ולפי שניהם תרגמתי.
 (יד) היעוב, רבים דתקו לפרש מקרא זה, ולדעתי אין המקרא יולא מידי פשוטו, כי בכל
 הנוכחים נמצא לרוב מוסרי משלים לקוחים מדברים שאינם מדברים להגדיל עון ישראל ולומר
 אם הדברים האלה ישמרו את חקם אשר נתתי להם למה תסורו אתם מדרך הישר אשר לוייתי
 לכם, וכן אמר ישעי' הנוביא ידע שור קונוה וגו' וכן ויתגעשו ולא יכלו וגו', ולעם הזה היה לב
 וגו' (לעיל ה' כ"ב), גם חסידה בשמים ידעה (לעיל ח') וכן הרבה, ולכן נראה כי שלג פה הוא
 נושא המאמר ופירושו היעוב השלג את הלבנון את המקום אשר יאב בו לעולם וילך לשנת בנור
 שדי, וכי ינתשו מים קרים את הנוזלים להם תמיד בעבור מים זרים הנגרים לפעמים בתוכם.
 וקרים, לדעתי הם מים נחים ושקטים אשר אנתנו קורין ועען כי ענין קר הוא ג"כ הנחה
 ושקטות כאשר הוכיח החכם געוענינוס בספר המלין שלו מלשון ערב וממקרא במשלי י"ו כ"ז ע"ש,
 ורובם מהימים אלו נהוו רק מהנהרות הנוזלים שמה תמיד מכלי הפסק, ולכן יאמר אם המים
 כאלה ימאנו בנוזלים הנובעים להם תמיד, וינקשו מים זרים הנוכזים ונפסקים. מים זרים,
 במקום ממים זרים. ינחשו, מענין נטישה ורטישה, ונתיב בנפעל כי אם יתשו הקרים את הנוזלים
 גם המה ינתשו מהם. (טו) ויכשילום בדרכיהם, חסר המכשילים, וכן ויגד ליעקב ויגד הסניד,
 והמכשילים

לְלַכְתְּ נְתִיבוֹת דְּרָךְ לֹא סְלוּלָהּ: (טו)
 לְשׁוֹם אֲרָצִים לְשִׁמָּה שְׁרוּקָת
 עוֹלָם כָּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשָּׁם וַיִּגִּיד
 בְּרֵאשׁוֹ: (יז) כְּרוּח־קָדִים אֲפִיצִם
 לְפָנַי אוֹיֵב עֲרָף וְלֹא-פָנִים
 אֲרֹאם בַּיּוֹם אִידָם: (יח) וַיֹּאמְרוּ
 לָכֵן וְנַחֲשָׁבָה עַל-יִרְמְיָהוּ
 מִחֲשָׁבוֹת כִּי לֹא-תֵאבֵד תּוֹרָהּ
 מִכֹּהֵן וְעֵצָה מִחֲכָם וְדָבָר מִנְּבִיא
 לָכֵן וְנִגְבְּהוּ בְּלִשׁוֹן וְאֶל-נִקְשִׁיבָה
 אֶל-כָּל-דְּבָרָיו: (יט) הַקְשִׁיבָה
 יְהוָה אֵלַי וְשָׁמַע לְקוֹל יְרִיבָי:
 (כ) הִישָׁבֵם תַּחַת-טוֹבָה רָעָה כִּי-
 כָרוּ שׁוֹחָה לְנַפְשִׁי זְכַר וְעַמְדִי

וואַרדען, דאַס עס יעטצט
 אויף שטייגען איינעס אונגע-
 באהנטען וועגעס אומהער-
 אירט. (טו) וואַדורך איהר
 לאַנד צום עיטועטצען צום
 עוויגען געשפעטטע ווירד,
 דאַס יעדער דער עס עטוואַ
 בערייוועט, שטוינענד דאַן
 הויפט שיטטעלן מוס. (יז) וויא
 איין אַסטווינד צערשטרייע
 איד זיא פֿאַר דעם פֿיינדע,
 דען נאַקקען אונד ניכט דאַן
 אַנטצליץ צייגע איד איהנען,
 אַס טאַגע איהרעס אונ-
 גליקס. — (יח) זיא שפרעכען:
 וואַהלאַן דען! לאַססעט אונז
 פלאַנע שמיעדען געגען ירמיה,
 דעסוועגען ווירד ניכט דיא
 לעהרע ביים פריעסטער, ניכט
 דער ראַטה ביים ווייוען אַדער
 דאַן וואַרט ביים פראַעטען
 אונטערגעהען, קאַממעט אַלאַ
 וויר וואַללען דורך פֿערליימ-
 דונג איהן טערטען אונד אויף

קינעס זיינער וואַרטע מערקען — (יט) זאָ מערקע דען דוא אַ עוויגער! אויף מיך אונד
 הערע דיא רעדען מיינער ווירערואַכער. (כ) זאָללדען זאָ דאַן גוטע מיט בעועם פֿער-
 גאַלטען ווערדען, דאַס זיא מיר איינע גרובע גראַכען? דענקע דאַראַן וויא איד פֿאַר
 דיר

שריקה קרי לפניך

ר ש י

מכּוּל כּדִי ללכּת דרך לא סלוּלה לא כּבוּשה: (טו) שריקוּח - העובר על חרבות שראה כּנל' כּבוּשִׁים
 טובות רגיל לשרוק: ישׁ. יתמה: (יז) עורף ולא פנים. כּשיבּרוּ מפני האויב: אראם. ולא
 אושיעם: (יח) ויאמרו לנו וגו'. ירמיה היה קובל על אנשי ענחות ואמר שאומרים כּן: תורה
 מכהן. שעל הכּהנים להורות תורה שנאמר יורו משפּט ליעקב (דברים ל"ג): ודבר מנביא דברי
 כּבוּשה: ונכהו בלשון. ונסהדיניה סהדותא דשקר:

ב א ו ר

והמכּוּשִׁים נביאי השקר (רד"ק), והכוונה השלג לא יעזוב את מקום מושבו עבד לור שדה וגם
 הקרים לא יטשו מקורם הטוב בעבור מים נכּוּשִׁים, ועמי עזבו מקור מים חיים ושנמוגי עבד
 דברים הבלים, ויתשו דרכיהם הישר והטוב להם מעולם והולכים בנתיבות דרך לא סלוּלה. נתיבות,
 רצה אשר כתבתי לעיל בפרשה ו' ט"ז ומנין היטב המליצה הזאת. (טו) לשום, הם גורמים
 בדרכיהם הרעים לשום ארץ לשמה (רד"ק). (יח) ויאמרו, אלה הם דברי ירמיהו שאמר
 כּנגד האל כלומר אני אוכּוּחם כּדכּוּך והם אומרים איש לחמו לנו ונחשנה על ירמיהו (רד"ק).
 (יט) הקשיבה, הם אומרים שלא יקשיבו לי אתה הקשיבה אלי כלומר לתפּלתי (רד"ק). (כ) הישלם,
 וכי הוא הדרך לשלם רע בטיב, כי כּוּ שוקה לנפשי ואני עמּדתי לפניך לדבר טוב בעדס.
 והגידם

לפניך לדבר עליהם טובה
 להשיב את חמתך מהם:
 (כא) לכן הן את בניהם לרעב
 והגרם על ידי חרב ותהינה
 נשיהם שכלות וארמנות
 ואנשיהם יהיו הרגי מות
 בחוריהם מכי חרב במלחמה:
 (כב) תשמע זעקה מבתיהם כי
 תביא עליהם גדוד פתאם כי
 כרו שיחה ללכדני ופחים טמנו
 לרגלי: (כג) ואתה יהוה ידעת
 את כל עצתם עלי למות אל
 תכפר ערעונם והטאתם
 מלפניך אל תמחי והיו
 מכשלים לפניך בעת אפק
 עשה בהם:

דיר שטאנד, אום פיר אוהר
 וואהל צו שפרעבען, דיינען
 צאָרן פֿאַן איהנען אַבצוֹ ווענֹ
 דען. (כא) זאָ גיב דען איהרע
 קינדער דעם הונגער פרייז,
 זיא זעלכסט לאַס דורך דאָ
 שווערדט גלייכזאַם דיגרינגען
 דאַס איהרע ווייבער קינדער־
 לאַז אונד וויטווען ווערדען,
 איהרע העלדען פֿאַן דער
 פעסט געוורגט, אונד איהרע
 קינדער פֿאַן דעם שווערדטע
 דינגעשטרעקט אים שלאַכט־
 געט־ממעל בלייבען. (כב) מע־
 גע איהר געשרייא אױס דען
 הייזערן ערשאללען, ווען דוא
 פֿיינדליכע שאַרען אונפֿער־
 זעהענס איבער זיא העראױני־
 ברעכען לאַססעסט, ווייל זיא
 איינגערובע געגראַבען, אום
 מיך צו פֿאַנגען, אונד מיינען
 פֿיסען שלינגען געלעגט האַ־
 בען. (כג) דוא אָ עוויגער,
 קעננעסט אַללע איהרע אַנ־
 שלעגע, דיא אױף מױן פֿער־
 דערבען לאַזגעהען, אָ זאָ פֿער־

שוחה קרי ויהיו קרי

גיעב איהנען ניכט איהר פֿערנעהען, לעש ניכט איהרע זינדען אױס דיינעם אַנדענקען,
 לאַס זיא פֿיעלמעהר שטעטס פֿערשולרעט פֿאַר דיינעם אַנבליקקע ליעגען, אונד צור צײט
 דיינעם גריממעס פֿערגילט איהנען.

ר ש י

(כא) והגירם. (הורידם ע"י חרב) לשון עיני נגרה (איכה ג') מים המוגרים (מיכה א'): על ידי חרב.
 על ידי גייסות: ואנשיהם. של האלמנות יהיו הרוגי מלאך המות: (כב) כי כרו שוחה. שחשדוהו
 מאשת איש שנאמר (משלי כ"ג) כי שוחה עמוקה זונה: (כג) אל תמחי. אל תחי מחויה ולפי שהיא
 ל' נקמה נתן בזיו"ד ואף היא יתירה בזיו"ד של ותזנישם (יחזקאל ט"ז):

ב א ר

(כא) והגירם, האנות. ואנשיהם, המה אנשי חיל אשר לא יוכל להם האויב יפלו בדבר,
 והנחוריים המה כל אנשי מלחמה יהיו מובני חרב במלחמה. ואחז ה', עיין בהקדמתי את
 אשר כתבתי על תפלה זאת. חמחי, כתב הרד"ק שהוא כמו אל תמחה, ואולי הוא כמו תמח,
 כדכתיב ואל תמח חסדי (נחמי' י"ג י"ד) והיו"ד נוספת כאשר כתבתי לעיל בס' ג' י' על ותזניו
 ולכן התי"ו בסג"ל, וכן הוא דרך לשון הארמי לתת יו"ד בסוף הפעל מנחי ל"ח ול"ה בעתיד
 וכל שלשה גופים ביחוד. ויחיו מושלמים, בעון לפניך ותלוים ועומדים להענש עד אשר יא
 עת אפק ואז תן להם כפעלם.